

Jogérvényesítés a polgári perben az alperes szemszögéből

I. BEVEZETÉS

A 2017. december 31-ig hatályos, de még azt megelőzően indult polgári peres ügyek elbírálásakor alkalmazandó Pp.-ben (a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben) erős társadalmi és jogalkotói érdek fűződött az eljárás ésszerű határidőn belül való befejezéséhez (Pp.) 2. § (1) bek.). A régi Pp. idézett előírása alkotmányos alapokon nyugszik.^[1] A 2012. január 1-jén hatályba lépett Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Szabadság és felelősség fejezetének XXVIII. cikk (1) bekezdése^[2] szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. Alkotmányos alapelv a jogok és kötelezettségek – mint ahogy azt a „perben történő elbírálás” megfogalmazás is jelzi – bíróságok által történő elbírálása, eldöntése. Az Alkotmánybíróság szerint az állam kötelezettsége, hogy a polgári jogok és kötelezettségek elbírálásának bírói útját biztosítsa.^[3] A jogvita bíróságok által történő elbírálása kapcsolódik egy másik alkotmányos alapelvhez, az igazságszolgáltatás bírósági monopóliumához.^[4] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése

[1] Ezen tanulmányt meghihető előadás Győrben, a SZIE Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori iskola által szervezett „A jogtudomány sajátossága” elnevezésű PhD-Konferencián, 2017. december 11-én hangzott el. A jelen tanulmány előzményeként szolgáló „ikerelőadás” (*Igényérvényesítés a polgári (peres) eljárásban felperesi nézőpontból*) a Pécsi Tudományegyetem és a BM OKF Tudományos Tanács és a Baranya Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság által szervezett „A társadalom szolgálatában – felkészülés és felkészítés a katasztrófavédelmi kihívások tükrében” címmel Pécsen, 2017. november 23-án megtartott multidiszciplináris konferencián hangzott el. A tanulmány „harmadik része” *Jogérvényesítés a polgári (peres) eljárásban – bírósági aspektusból* címmel a „XX. Tavasz Szél” elnevezésű multidiszciplináris Konferencián hangzott el (2017. március 31. – április 2., a konferencia színhelye: Miskolci Egyetem, az előadás időpontja: 2017. március 31.

[2] Az Alaptörvény XXVIII. cikke az igazságszolgáltatással összefüggő jogokat, a bírósági eljárás alkotmányos garanciáit tartalmazza, úgymint: a tisztességes eljáráshoz való jogot, a védelemhez való jogot, a fegyverek egyenlőségét, a *nullum crimen sine lege*, a *nulla poena sine lege* elvet, az ártatlanság védelmét, amely elvek még további részjogositványokra bonthatók. (forrás: Árva Zsuzsanna: elektronikus Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez, a XXVIII. cikkhez fűzött kommentár.)

[3] 59/1993. (XI.29.) AB határozat.

[4] Szabó – Árva, 2007, 51.

összhangban áll az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdésével, mert mindkét helyen azt állapította meg az alkotmányozó az igazságszolgáltatás bírósági monopóliumából fakadóan, hogy *a döntés a perbe vitt (magán)jog vonatkozásában a bíróság kezében van*. Az eljárás ésszerű határidőn belül való befejezésének folyamatában lényeges szempont a felek – köztük az alperes – nyilatkozatának jogszabályban meghatározott határidőn belül történő előterjesztése is. Az Alaptörvény „AZ ÁLLAM” c. részben, a 25. cikk (2) bekezdésének a. pontja szerint a bíróság dönt büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben. A Kormányt a polgári perjog kodifikációjakor az a cél vezette, hogy egy korszerű, a nemzetközi gyakorlatnak és elvárásoknak is megfelelő polgári perjogi törvénykönyv megalkotásával, biztosítsa az anyagi jogok hatékony érvényesítését. Cél volt továbbá kormányzati részről, hogy az új polgári perrendtartás a jogtudomány és joggyakorlat eredményeire támaszkodva áttekinthetően, koherensen, a technika vívmányaira is figyelemmel szabályozza^[5] a perjogi viszonyokat, megkönynyítve ezzel a jogkereső állampolgárok és a szakmai közönség helyzetét.^[6] Az Országgyűlés 2016. november 22-i ülésnapján az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés a. pontja végrehajtására alkotta meg a 2018. január 1-jén hatályba lépő, a Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényt (új Pp.). Az új Pp. 4.§ (1) bekezdése szerint a felek kötelesek előmozdítani az eljárás koncentrált lefolytatását és befejezését. Ennek az alapelvnek az elősegítését szolgálja a felekre és más perbeli személyekre vonatkozó eljárási jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése során a jóhiszemű eljárás elve (új Pp 5.§ (1) bek.).^[7] Az új Pp. 4.§ (4) bekezdése szerint a bíróság azt a felet, aki önhibájából, a perben jelentős tények tekintetében olyan nyilatkozatot tesz, amelyről bebizonyosodik, hogy valótlan, pénzbírság megfizetésére kötelezi, valamint e törvényben meghatározott más jogkövetkezménnyel sújtja. „A régi Pp. 8.§-a a felet és a képviselőt terhelő perbeli hazugság tilalmát a jóhiszemű pervitel egyik elemeként szabályozza, emellett nevesítve a jóhiszemű joggyakorlás körébe tartozó, de az igazmondási kötelezettségen túlmutatató elemeket is, így a perelhúzás és minden olyan cselekmény megtételének tilalmát, amellyel a fél felesleges költségeket okoz. Az új Pp.-ben a felek igazmondási kötelezettségének kimondása szemléletváltozást tükröz. Egyfelől a törvény nem a jóhiszeműség elve körében szabályozza a felek igazmondási kötelezettségét, másfelől, nem negatív parancsként, hanem pozitív módon megfogal-

[5] A technikai vívmányok hangsúlyozása más új kódexek gyakorlati alkalmazásánál is határozott jogalkotói törekvés (pl. az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. tv. (Ákr.) 4.§-a rögzíti a fejlett technológiák alkalmazását).

[6] 1267/2013. (V.17.) Korm. hat. a polgári perjogi kodifikációról.

[7] Rokon szabálynak tekinthető a Ptk. jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése vonatkozó alapelvével, mely a felek jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően kötelesek eljárni (Ptk. 1:3.§ (1) bek.). A polgári jogban „ez az alapelv etikai megalapozottságú általános és objektív zsinórmértéket fogalmaz meg a polgári jogi viszonyokban követendő eljáráshoz, egyben a felek kölcsönös bizalmának garanciáját jelenti” (In: *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*, 2013. 31. A hivatkozás visszaütal Földi András: *A jóhiszeműség és tisztesség elve. Intézménytörténeti vázlat a római jogtól napjainkig c. művére*).

mazott elvárásaként nevesíti az igazmondási kötelezettséget. E változtatást a polgári per magas társadalmi költségein túl indokolja a fél felelősségének hangsúlyozása a tényállítások, és az általa megtett nyilatkozatok valóságtartalma tekintetében.”^[8] Az új Pp. szerinti „szabályozás célja az kell legyen, hogy rendelkezésre álljon a bíróság és az alperes számára is valamennyi leglényegesebb adat, amelyek a 2016. évi CXXX. törvény által bevezetett osztott perszerkezet állítási/perfelveletli szakaszában előírt feladatok teljesítéséhez szükségesek, és hogy a felek jogvitája rövid időn belül érdemben tárgyalható legyen.”^[9] *A polgári (peres) eljárás a felperes, alperes és a bíróság sajátos ösztömműködéséből alakul ki. Ez az ösztömműködés az új Pp.-ben külön hangsúlyt kap, és mindkét oldalnak saját, önálló felelőssége fog fennállni az eljárás – a törvényben új fogalomként megjelenő kifejezéssel élve – „koncentrált” befejezésében, amelyhez szorosan kapcsolódik a bíróság eljárás-támogatási kötelezettsége is.*

II. AZ ALPERES ELJÁRÁSJOGI HELYZETE A VELE SZEMBEN INDÍTOTT KERESETLEVÉL ÁTVÉTELEKOR, A KERESETLEVÉL RÉSZÉRE TÖRTÉNŐ KÖZLÉSEKOR (KÉZBESÍTÉSEKOR)

Az alperes eljárásjogi helyzetét az a körülmény határozza meg a keresetlevél közlésekor, *hogy arról előzetesen volt-e tudomása, a keresetlevél tartalmáról esetlegesen korábban már tud(hat)ott-e.* Ha a polgári peres eljárásnak van fizetési meghagyásos előzménye, és az akkori kötelezett a fizetési meghagyással szemben ellentmondással élt, a későbbi keresetindításról és a keresetlevél várható tartalmáról már tudomással bír(hat). Ha a későbbi polgári pert nem előzte meg fizetési meghagyásos eljárás és felek között a peres eljárás előtt nem volt kísérlet a konfliktushelyzet feloldására, a keresetlevél tartalmáról az alperes feltehetően akkor, a kereset közlésekor értesül. „Modern körülmények között a felek és a bíró közötti viszony mint a per alapvető, klasszikus és egyben leegyszerűsítő képe mind jogilag, mind – és főleg – jogszociológiai szempontból csak korlátozottan alkalmas annak a valóságos társadalmi erőternek az érzékeltetésére, amelyben a polgári perek lebonyolódnak.”^[10] A polgári perben az alperes és az igényérvényesítő fél, a polgári peres eljárásban már felperes – perbeli és azt megelőző – kapcsolata a társadalom aktuális kulturális, mentális, lelki és tudati állapotának leképeződése. Gondolunk itt elsősorban arra, hogy az adott társadalomban mennyire és milyen mértékben terjedt el a konfliktus jogalanyok egymás közötti egyeztetésén, megbeszélésén vagy e-mail-en vagy levélváltás útján való, még a polgári peres eljárást megelőző rendezése. A későbbi felperes mennyiben tesz meg minden tőle telhetőt a polgári per elkerülése érdekében, a későbbi alperes mennyiben partner

[8] Wopera, 2017, 158–159.

[9] Pákozdi, 2017, 345.

[10] Gáspárdy, 1989, 15.

a konfliktushelyzet pereskedés nélküli megoldásában, rendezésében. A felek között van-e együttműködési hajlandóság, az esetleges együttműködés, a probléma rendezése során meddig hajlandók elmenni, a kompromisszum érdekében tudnak-e és képesek-e valamennyit engedni saját elképzeléseikből? A társadalom tagjaiban, az egyénekben zsigerileg milyen mértékben kódolt az az attitűd, hogy konfliktushelyzetet, nézeteltérést elsősorban a vitatott helyzet átbeszélésével, megbeszélésével kell feloldani, megszüntetni.^[11] Ezek a felvetések mind-mind olyan kérdések lehetnek, amelyekre adott válaszokból a társadalom aktuális állapotával kapcsolatban több különböző – szociológiai, jogszociológiai, pszichológiai, társadalomtörténeti – szempont alapján is következtetések vonhatóak le. Az alperes polgári eljárásbeli helyzetének kialakulását formális logikai szempontból két körülmény határozhatja meg: 1. felperes a bíróság előtt keresetet indítson vele szemben és 2. az előző pontból következő további feltétel, hogy a bíróság ne utasítsa el (az új polgári eljárásjogi törvény terminológiája szerint ne utasítsa vissza) a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül. *Az alperesi pozíció kialakulásának elengedhetetlen feltétele, hogy a perindítás hatályai beálljanak.* A perindítás hatályainak beálltáig *az alperes helyzete formális, a felperes keresetében megjelölt személy, aki általában az eljárás vele szembeni folyamatban létéről nem is tud.*^[12] A 2017. december 31-ig hatályos Pp. szerint az alperes általában csak a felperes tárgyaláson tett nyilatkozata után terjeszti elő az ellenkérelmét (régi Pp. 139.§), a 2018. január 1-től hatályos Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. tv. (új Pp.) szerint az alperesnek a keresetlevél – nem az idézéssel egy időben történt – kézbesítésétől számított 45 napon belül kell az írásbeli ellenkérelmét előterjesztenie (új Pp.179.§ (1) bek.), amelyet a bíróság indokolt esetben további 45 nappal meghosszabbíthat (új Pp.179.§ (5) bek.).^[13] „A törvény az ellenkérelem írásbeli

[11] Nem kifejezetten a jogvitával kapcsolatos emberi magatartás, hanem a jelenlegi magyar társadalom állapotának, a társadalmat alkotó természetes személyek viselkedésének bemutatásra lesz alkalmas a következő példa. A Duna partja, a Dunakanyar övezetben, közterületen, a nyári időszakban kellemes és meleg időjárás esetén gyakran megtelek sátras turistákkal, akik néhány napot családjukkal, ismerőseikkel a Duna partján töltenek. A Duna partján sátorozók miután távoznak a helyszínről általában – már többször személyesen tapasztaltuk – rengeteg szemetet hagynak hátra maguk mögött, ezek között nem ritka az emberi ürülék sem. Ha ezen példa alapján a társadalom intellektuális állapotát szeretnénk feltárni, vagy arra lennének kíváncsiak, mennyire próbálnak a természetes személyek odafigyelni a másokra, a tanulmányban vizsgált egyik kérdés (a jogvita békés rendezése, a felek együttműködése) tekintetében se lehetnének túlságosan bizakodók, annak leszögezése mellett, hogy mi is tisztában vagyunk vele, nem hagyható figyelmen kívül az a népi alapszabály, mely szerint „a remény hal meg utoljára”, és adott helyzetben természetesen nem mindenki tanúsítana hasonló magatartást.

[12] A 2017. december 31-ig hatályban lévő a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) Ötödik Rész XXVI. Fejezete által szabályozott kísértékű pereknél volt megfigyelhető ezen szabály alóli kivétel. A kísértékű perben – amely a fizetési meghagyásos eljárásból alakul ki az ellentmondás benyújtása folytán – eltérően az általános szabályok szerint lefolytatott, a keresetlevél bíróságra történő benyújtásával induló eljárásoktól, a perindítás joghatályai már a fizetési meghagyás kézbesítésével beállnak, az alperes ekkor már természetesen már tudomást szerez az eljárás megindításáról.

[13] A polgári peres eljárás perceseleményei Novák István szerint bizonyos minőség szerint osztályozhatók: a) A jogalanok perceseleményei önkéntes elhatározáson alapulnak-e, vagy valamiféle *invokatív perbeli történéstől kiváltottan jelentkeznek*; b) a per érdemi döntését illetően *pozitív* vagy

benyújtására vonatkozó határidő tekintetében abból indul ki, hogy a bíróság nem feltétlenül tudja meghatározni, hogy az alperes számára az adott esetben mennyi a reális és szükséges időtartam, mivel ez önmagában a keresetlevélből nem biztos, hogy megállapítható. Előfordul, hogy egy bonyolultnak tűnő per az ellenkérelem tükrében leegyszerűsödik, vagy egy egyszerűnek tűnő per bonyolultabbá válik az ellenkérelem alapján, vagy beszámítás, viszontkereset folytán. A törvény a reális határidő meghatározásához figyelembe veszi, hogy az alperesnek a határidőn belül kell ellenkövetelését is (vizontkereset, beszámítás) előterjesztenie. E határidő szolgál arra, hogy az alperes eldöntse akar-e és mivel védekezni, akar-e és mire ellenkövetelést érvényesíteni. E határidő áll rendelkezésre, hogy kiválassza és megállapodjon a jogi képviselővel, vagy jogi tanácsot szerezzen be, a jogi képviselő megismerje a keresetet és az alperes álláspontját, iratait, esetleges perben érvényesíthető ellenköveteléseit, mindezeket feldolgozza, majd a teljes körű alperesi írásbeli ellenkérelmet, egyidejűleg esetleges ellenkövetelésére viszontkeresetet, beszámítást tartalmazó iratot előkészítse. Ugyanakkor a merev törvényi határidők elkerülése és az ügyek egyedi körülményeinek értékelhetősége érdekében a törvény lehetőséget biztosít a bíróság számára, hogy az alperes indokolt és határidőben érkezett kérelme alapján a törvényi határidőt meghosszabbíthassa.”^[14]

Az alperes első nyilatkozattételi lehetősége az új Pp. szerinti polgári perben akkor merül fel, amikor a keresetlevél számára – a tárgyalási határnapra szóló idézés nélkül – már közlésre került. A keresetlevél alperessel való közlésére csak abban az esetben kerülhet sor, ha a keresetlevél perfelvételre alkalmas. Milyen az alperes – eljárásjogi és pszichés, tudati – helyzete ekkor, a keresetlevél kézbesítésekor? Tudott-e korábban alperes a felperes által, vele szemben kezdeményezett (fizetési meghagyásos) eljárásról? Milyen lelki-, illetve tudatállapotban van abban az időpillanatban alperes, amikor átveszi felperes keresetlevelét? A régi Pp.-ben kisértékűnek nevezett, az új Pp.-ben a 3 M Ft-ot meg nem haladó kereseti követelés érvényesítése iránti – az általános szabályok szerint elbírálásra kerülő – perben az alperesnek természetesen lehet tudomása a keresetlevél várható tartalmáról, hiszen a fizetési meghagyást korábban számára már kézbesítették, és a felperes rendszerint a fizetési meghagyásban érvényesíteni kívánt követelését tartja fenn a későbbi polgári peres eljárásban is. Az ilyen ügy alperesének a keresetkez való viszonyulása eltérő lehet a nem fizetési meghagyásból perré alakuló eljárás alperesének helyzetétől, így az ő helyzete kicsit más. Ha az ellenérdekű félnek tudomása lehet a vele szemben érvényesíteni kívánt követelésről, a józan ész szabálya szerint megpróbál azzal szemben felkészülni, a kereset közlése így őt nem ér(het) i váratlanul. Az a tudatállapot, amikor a fél tud a másik fél követeléséről, lehetővé

*negatív jelleget mutat-e; c) a peralanyi perceslekvések céltudatos magatartás eredményei-e, vagy a perceslekvések céltudat nélküliek. (Novák, 2006, 12.)

[14] A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény indokolása – a 179. §-hoz fűzött részletes miniszteri indokolás.

teszi számára a nyugodt „építkezést”, a tudatos, tervszerű, átgondolt felkészülést a védekezésre. Az alperes későbbi perbeli magatartását *nemcsak a tudomásszerzés időpontja*, hanem annak a ténynek az ismerete is befolyásolja, hogy a saját ismeretei szerint – objektív vagy szubjektív értelemben – *neki igaza van-e a per tárgyává tett jogvitában*, a perbe vitt igény vonatkozásában, illetve neki áll-e fenn viszontkövetelése (viszontkeresete), beszámítási igénye a felperessel szemben. Az alperes perbeli magatartását (tudatállapotát, lelkiállapotát), felperesi követeléshez való viszonyulását meghatározhatja az a körülmény is, hogy a felperes megkísérelte-e a jogvitát peren kívül rendezni az alperessel. Az alperesnél a váratlanság, az új helyzet kialakulása (a vele szembeni keresetindítás folytán) indulati, kellően át nem gondolt érzelmi reakciókat is kiválthat. Ezzel szemben viszont, ha az alperes előzetesen már tudomással bír a vele szembeni keresetindításról, tudja, hogy a keresetben mire számíthat, milyen tény- és jogállítással szemben kell védekeznie. A „nekem igazam van” alperesi attitűd és meggyőződés alapulhat objektív körülményeken, bizonyítékokon vagy szubjektív, tényektől és bizonyítékoktól független belső elhatározáson, elgondoláson is. *Az alperes perhez való viszonyulása függ attól, hogy ő miként látja saját jogérvényesítése esetleges sikerét, eredményességét.* Jelen esetben két különböző dologról lehet szó az alperes esetében is (egyébként a felperesnél is, csak ő a saját nézőpontjából látja a helyzetet): 1. az alperes tudja igazolni, bizonyítani az állításait (*objektivitás*), 2. az alperes azt gondolja, azt hiszi, hogy neki igaza van vagy igaza lehet (*szubjektivitás*). Az esélyek megítélése a szubjektum (egyén) és az objektum (tényhelyzet) variációi szerint változhat. A perbe vitt jog érvényesítésének eredményessége/eredménytelensége a fél eltökéltségén, a joga érvényesítésében való elkötelezettségén és a bizonyítékok rendelkezésre állásán vagy jövőbeli beszerezhetőségén múlhat. Ez a két (valójában négy) különböző helyzet, objektív és szubjektív adottságok, ismérvek, körülmények az alábbi kombinációkkal párosulhatnak: a) az alperes azt gondolja, hogy igaza van, és az állításait tudja bizonyítani is, mert a bizonyítékok rendelkezésre állnak vagy utóbb tanúval, tanúkkal vagy szakértői bizonyítással bizonyíthatókká válnak (*valószínűség*); b) az alperes továbbra is bízik saját igazában, de az ezzel kapcsolatos bizonyítékok nem állnak teljes mértékben, száz százalékig rendelkezésére, ám azok az eljárás alatt beszerezhetőek lesznek (*magabiztosság*); c) az alperes nincs teljesen meggyőződve arról, hogy a felperesi keresettel szemben eredményesen bocsátkozhat perbe, de az állításait esetlegesen alátámasztó dokumentumoknak, bizonyítékoknak birtokában van vagy azok utóbb rendelkezésre állhatnak (*lehetőség*); d) az alperes abban a tudatban van, hogy neki nincs igaza, és olyan iratok, bizonyítékok sincsenek a birtokában, amelyek a saját álláspontját megerősíthetnék (*esélytelenség*).

Az első esetben az alperes teljes mértékben meg van győződve a saját elképzelése helytállóságáról, és az ezt igazoló bizonyítékok is rendelkezésére állnak. A „valószínűség” fogalom az alperesi igényérvényesítés sikeressége tekintetében a szubjektivitás és az objektivitás egymáshoz való viszonylatában a mérleg nyelve egyik irányba sem billen ki, az középen megáll. A második esetkörnél a szubjektív

tudati elemek, érzelmi hatások erősebbek, hangsúlyosabbak az alperes tudatában az objektív, valóságosan fennálló tényhelyzetnél, a meglévő, birtokában lévő bizonyítékoknál. A harmadik variációnál a fél szubjektív tudatállapotánál kedvezőbb, előnyösebb a bizonyítékok rendelkezésre állása a számára, amely megteremti neki az esélyt a sikeres igényérvényesítésre. A negyedik kombináció esetében a szubjektív és objektív szint is alacsony színvonalon helyezkedik el. Az alperes sincs meggyőződve az igényérvényesítése esetleges eredményességéről, sikerességéről és az állításai alátámasztására szolgáló bizonyítékokkal sem rendelkezik azon oknál fogva, mert azok nem léteznek. Az alperesi szubjektum feltérképezését az ember bonyolult elme- és tudatállapota, ingadozó és változó érzelmvilága árnyalhatja. Ha az alperes szubjektumán keresztül közelítjük meg az alperes jogérvényesítését, annak megítélésére befolyásolólag hathat az alperes optimista vagy pesszimista világnézete, önbizalma vagy önbizalmának hiánya. Az alperes pszichés és tudati állapota az igényérvényesítése irányát határozhatja meg. Ha az alperes pesszimista beállítottságú és önbizalom-hiányban szenved, a perbeli magatartását defenzív, visszahúzó irányba mozdíthatja el, ha viszont az alperes optimista világnézetű és rendelkezik megfelelő önbizalommal, ez a beállítódás a perbeli hozzáállását offenzív, támadó fellépés irányába terelheti. Az első esetben az „esélytelenség”, a második esetben a „magabiztosság” kategóriával ragadható meg a várható perbeli alperesi magatartás. A két véglet mellett a köztes viszonyulások a „pesszimista-önbizalommal rendelkező” típus és az „optimista-önbizalomhiányban szenvedő” típus fogalompárokra írhatók le. Ez a két közbülső állapot a „valószínűség” és „lehetőség” kategóriákkal állítható párba, mégpedig akként, hogy ez utóbbi címke a „pesszimista-önbizalommal rendelkező” típus, míg az előbbi jelző az „optimista-önbizalomhiányban szenvedő” típus jellemzője lehet. A két középen elhelyezkedő kategória estében jelentős hangulati és érzelmi ingadozások is előfordulhatnak, ezért ezek között lehetnek átmenetek, változások. *Az alperesnek a keresetlevél kézbesítése és az első tárgyalás közötti időben – a 2017. december 31-ig hatályos eljárásjogi szabályok szerint – tehát nem kell az ellenkérelmét előterjesztenie* (ennek időtartama a régi Pp. 125.§ (2) bekezdése alapján általában a tárgyalási időközre tekintettel 15 nap, de ez az időtartam természetesen távolabbi határnap esetén ennél hosszabb határidő is lehet(ett)). A felperes így legkorábban a per első tárgyalásán értesülhet az alperes védekezéséről. Ha alperes érdemi és nem alaki védekezéséről van szó, ez már önmagában előrevetíti a polgári perben a bizonyítási eljárás lefolytatását. A felperes azonban általában, az esetek jelentős részében az alperes érdemi ellenkérelmének első tárgyaláson való előterjesztésekor határidő engedélyezését kéri a bíróságtól, az abban foglaltakra történő nyilatkozat megtételére. Ezt követően, az eljárás későbbi szakaszában az alperesi (és a felperesi) nyilatkozattétel előtt egyetlen jogszabályi korlát olvasható a jogszabályban: *„a fél köteles a tényállításait, nyilatkozatait, bizonyítékait – a per állása szerint – a gondos és az eljárást elősegítő pervitelnek megfelelő időben előadni, illetve előterjeszteni”* (rég. Pp. 141. § (2) bek.). Ezen kívül az 1952. évi III. törvény egyik alapelveként aposztrofálható *jóhiszemű*

eljárás elve (régí Pp. 8. §) is köti az alperest a nyilatkozata, tényállítása és bizonyítékai előterjesztésében. *Az általános, konkrét határidő megjelölése nélküli, „gumiszabályba” foglalt alperesre irányadó előírás* viszont nem szolgálhatja az eljárás ésszerű határidőn belül való befejezését.^[15]

A kisértékű perre vonatkozó szabályoknál (amely pertípus az új Pp.-ben már megszűnik, de több, 2017. december 31-ig benyújtott fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem alapján perré alakuló eljárás csak 2018. január 1-je után fejeződhet be, amelyre még a régi Pp. előírásai az irányadók) elvben az ügy 45, illetve 60 napon belüli kitűzése (régí Pp. 388. § (2) bek.), a bizonyítási indítvány legkésőbb első tárgyalási határnapon való előterjesztése (régí Pp. 389. § (2) bek.) egzakt és egyértelmű törvényi előírás, azonban a *„mozgó” első tárgyalásra figyelemmel nem biztos, hogy arra ténylegesen, fizikailag is az első tárgyaláson kerül majd sor.* A kisértékű perben az alperesi ellenkérelem ténylegesen nem az első tárgyaláson való előterjesztése a 2017. év december 31. előtt kezdeményezett polgári (peres) eljárásokban szintén azt eredményezi, hogy *a per – a jogalkotó eredeti szándéka szerint – egy tárgyalási határnapon nem fejeződhet be.* Az új Pp. koncepciója szerint már az alperes köteles az írásbeli ellenkérelmét vagy a beszámítást tartalmazó iratot – előzetesen – benyújtani, mert ellenkező esetben a bíróság bírósági meghagyást bocsát ki vele szemben (új Pp. 181.§ (1) bek.). Az új Pp. szerint a bírósági meghagyást tartalmazó végzés már tárgyaláson kívül meghozható lesz, ha az alperes írásbeli ellenkérelmet nem terjeszt elő, vagy az érdemi védekezést nem tartalmaz, ha az adott ügyben bírósági meghagyás kibocsátható lesz. Ennek az új jogszabályi előírásnak az a nagy előnye, hogy a bíróságnak nem kell minden peres ügyben tárgyalást kitűznie, a jogvita anélkül is lezárhatóvá válik. Az új Pp. szerint a perfelvételi tárgyalás megtartására (új Pp. XII. fejezet – perfelvételi szak) már úgy kerül sor, hogy *az alperes az írásbeli érdemi ellenkérelmét korábban előterjesztette a bíróságra, az alperesnek már nincs lehetősége az írásbeli ellenkérelmének későbbi előterjesztésére.* A 2018. január 1-től hatályos új Pp. alapján, ha a keresetlevél perfelvételre alkalmas, a bíróság a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg felhívja az alperest, hogy a keresetlevél kézbesítésétől számított negyvenöt (45) napon belül terjessze elő az írásbeli ellenkérelmét (új

[15] Az új Pp. alapvető szinten a régi Pp.-vel ellentétben nem tartalmazza ugyanilyen elnevezés alatt a bíróság vonatkozásában az „eljárás ésszerű időn belül való befejezésének” kötelezettségét (régí Pp. 2.§ (1) bek.). A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény Általános indokolás II. pontja szerint „a törvénynek biztosítania kell különösen a polgári igazságszolgáltatás időszerűségét, a jogviták ésszerű időn belül történő elbírálását...” Mindazonáltal a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (Bj.) 37.§ (3) bekezdése kimondja, hogy „a bíró a rábízott ügyet annak munkaigényessége és az eljárás sajátosságai által meghatározott ésszerű határidőn belül köteles elbírálni”. Az új Pp. 3.§-a fogalmazza meg a perkoncentráció elvét: „A bíróságnak és a feleknek törekedniük kell arra, hogy az ítélet meghozatalához szükséges valamennyi tény és bizonyíték olyan időpontban álljon rendelkezésre, hogy a jogvita lehetőleg egy tárgyaláson elbírálható legyen”. A Pp. 3.§-hoz fűzött részletes miniszteri indoklás szerint „a bíróságot e tekintetben terhelő kötelezettség, hogy biztosítsa a per tisztességes tárgyalását és ésszerű időn belül történő befejezését, és szükség esetén tevőlegesen mozdítsa elő a felek eljárás-támogatási kötelezettségét”.

Pp. 179.§ (1) bek.), amely kivételesen, az alperes indokolt kérelme alapján 45 nappal meghosszabbítható. Az alperes írásbeli ellenkérelme tartalmát illetően az új Pp.-ben is háromféle irányú lehet: a) alaki védekezést, b) érdemi védekezést, c) a felperesi követelés elismerését tartalmazó.^[16] Ennek a viszonylag hosszabb határidőnek az lehet az indoka, hogy *megfelelő, kellő idő álljon alperes rendelkezésére az érdemi védekezése kialakítására, hiszen a felperesnek akár hónapok is rendelkezésére állhattak a keresetlevele kimunkálására, átgondolására, tartalmának kialakítására.* Az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére vonatkozó határidő „meghosszabbítás(a) csak kérelemre, kivételesen és a törvényben meghatározott mértékben engedélyezhető, feltéve, hogy a kérelemben előadottak alapján az ügy egyedi körülményeire tekintettel az indokolt. A Pp. 147.§ (4) bekezdése értelmében a kérelemnek a törvényi határidőn belül meg kell érkeznie a bíróságra. Az elkésett kérelem a Pp. 149.§ (1) bekezdése szerint hatálytalan, melyről a bíróság a felet értesíti. Fontos kiemelni, hogy *az ellenkérelem törvényi vagy a bíróság által meghosszabbított határideje egyben az alperes esetleges ellenkövetelései (vizontkereset, beszámítás) előterjesztésének határideje is (lásd Pp. 204.§ és 209.§).*”^[17] Ez a bíróság és a felperes számára is tiszta helyzetet teremthet, mert már az első perfelvételi tárgyalás előtt látható, hogy az eljárás milyen irányban folytatódik tovább. Az új Pp. szerint az alperes a polgári perben – ha sikeresen kívánja a perben az érdekeit érvényesíteni – már nem teheti meg azt, hogy a törvényi határidőn belül az érdemi ellenkérelmét írásban nem terjeszti elő. Az új Pp. előírása szerint, ha az alperes az írásbeli ellenkérelem előterjesztését elmulasztja, és beszámítást tartalmazó iratot sem terjeszt elő, vagy azt a bíróság visszautasítja, a bíróság hivatalból, tárgyaláson kívül, az alperest a vele közölt kereseti kérelemnek megfelelően bírósági meghagyással kötelezi (azon pertípusokban, amelyekben a bírósági meghagyás kibocsátható), kivéve, ha az eljárás megszüntetésének van helye (új Pp. 181.§ (1) bek.). Az új Pp. alapján az alperes az első tárgyalás megnyitásaig nem burkolózhat passzivitásba, ez a korábbi szabályozáshoz képest az alperes eljárásjogi helyzetében már egy komoly változást jelent. Az új Pp. logikája szerint – megőrizve a régi Pp. ezzel kapcsolatos alapállását – a keresetet általánosságban vitató nyilatkozat, amely nem tartalmaz sem alaki, sem érdemi védekezést, nem lesz akadálya a bírósági meghagyás kibocsátásának (új 181.§ (2) bek.). Ha az alperes írásbeli ellenkérelmében érdemi védekezést nem, csak alaki védekezést terjeszt elő, az érdemi védekezés előterjesztésének hiányát úgy kell tekinteni, hogy a) a fél az ellenfél érintett tényállítását, jogállítását, illetve bizonyítékát nem vitatja, az ellenfél érintett kérelme, illetve indítványa teljesítését nem ellenzi, kivéve, ha korábban ezzel ellentétes nyilatkozatot tett, és b) a fél keresete vagy ellenkérelme megalapozásához nem kíván, illetve nem tud az érintett perfelvételi nyilatkozat

[16] Novák, 1974, 196–197.

[17] A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata (szerk.: Wopera Zsuzsa) második, átdolgozott kiadás, Budapest, Wolters Kluwer Kft. 2017. 278.

szerinti tényállítást, jogállítást, kérelmet, bizonyítékot vagy bizonyítási indítványt előterjeszteni (új Pp. 181.§ (3) bek., új Pp. 203.§ (2) bek.). „Az alperesi írásbeli ellenkérelem fogja megvédeni a bíróságot és a felperest attól a több évtizede bekövetkező szituációtól, hogy az első tárgyaláson elhangzó alperesi védekezés nyomán, rendszerszinten kell elhalasztani a tárgyalást, hiszen mind a felperes, mind a bíróság szembesülhet egy nem várt alperesi védekezéssel (tényállítással, anyagi jogi kifogással). Amennyiben pedig az alperes nem terjeszt elő érdemi védekezést és az első tárgyalást is elmulasztja, felperesi kérelemre, öt bírósági meghagyással lehet marasztalni. Kétségtelen, hogy az ellentmondás visszahelyezi az eljárást a meghagyás kibocsátása előtti állapotába, ám mindenképpen a bíróság és a felperes anyagi erőinek és idejének pazarlásáról lehet beszélni az ilyen „üresjárat” esetén. Az ilyen perelhúzó alperesi magatartás kiküszöbölésére a jogalkotó az osztott perszerkezet jogrendünkbe történő ’megújított visszavezetésével’ kívánta biztosítani, hogy az alperest lehetőleg ne a bírói közreműködés, hanem a jogi szabályozás, a saját ügyeiben tanúsítandó felelősség szorítsa arra, hogy a keresetre lehetőleg a per állása szerinti legkorábbi időpontban nyilatkozzon.”^[18]

III. AZ ALPERES HELYZETE AZ ELJÁRÁS PERFELVÉTELI SZAKASZÁBAN

Az osztott szerkezetű perben a peres eljárás első szakasza a perfelvételi tárgyalás.

- *Az eljárás perfelvételi szakaszában a peres felek a perfelvétel körében a perfelvételi iratban feltüntetett vagy perfelvételi tárgyaláson*
 - a) az előadott tényre és jogra vonatkozó állítással, tagadással be-, vagy elismeréssel, ezekből következő kérelemmel,
 - b) a tények megállapításához szükséges bizonyítási indítvánnyal,
 - c) a bizonyítékok és a bizonyítási indítványok értékelésére vonatkozó nyilatkozattal, valamint
 - d) a bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátásával, *meghatározzák a jogvita kereteit* (összefoglaló nevén: perfelvételi nyilatkozattal) (új Pp. 183. § (1) bek.).

Az új Pp. jogpolitikai koncepciója szerint az alperesnek is szerepe lesz a jogvita kereteinek meghatározásában, ezért az ő érdekében is áll, hogy megpróbálja „tematizálni”, milyen keretek között, milyen mederben folyják tovább a per. Az új Pp.-nek ez az alperesre vonatkozó szabálya összhangban áll a felek eljárás-támogatási kötelezettségével (új Pp. 4.§) és a jóhiszeműség elvével (új Pp. 5. § (1) (2) bek.). A felek kötelesek előmozdítani az eljárás koncentrált lefolytatását és befejezését (új Pp. 4. § (1) bek.). *Az eljárás koncentrált befejezésében immár a törvény szerint nemcsak a felperesnek, hanem az alperesnek is felelőssége és kötelezettsége*

[18] Szabó Imre, 2017, 384.

áll fenn. A törvény miniszteri indokolása szerint „a fél eljárás-támogatási kötelezettsége alapelvi szintű hangsúlyozása a magánautonómiából eredő rendelkezési elv egyenes következménye... A törvény a fél eljárás-támogatási kötelezettségének alapelvi szintű rögzítésével kívánja kifejezésre juttatni a fél fokozott eljárásjogi felelősségét a bíróság elé vitt jogvita előre vitelével kapcsolatban. Az eljárás-támogatás elve tevőlegességet, aktivitást kíván a felektől”.^[19] Az új Pp. az alperes érdemi ellenkérelmével kapcsolatban a perkoncentráció elvének érvényesülése és a szükséges peranyag mielőbbi rendelkezésre bocsátása érdekében fokozott követelményeket támaszt, amelyek főszabály szerint a jogi képviselővel eljáró fél professzionális pervitelére vonatkozó elvárások.^[20] A tradicionális és mintaadóknak tekintett *külföldi perjogi kódexekben is megjelenik a felek eljárás-támogatási kötelezettsége, ott a felek per előbbre vitelét meghatározó kötelezettségeként* (dZPO 282. §, öZPO 178. § (2) bek.).^[21]

- Ha a fél (alperes) valamely perfelvételi nyilatkozatot a bíróság anyagi pervezetése ellenére nem vagy nem teljes körűen terjeszti elő, a bíróság a fél (alperes) perfelvételi nyilatkozatát hiányos tartalma szerint, a rendelkezésre álló peranyag alapján bírálja el (új Pp. 183. § (6) bek.). Ennél a szabálynál, ha az alperes a bíróság felhívása ellenére nem terjeszti elő, vagy hiányosan terjeszti elő perfelvételi nyilatkozatát, ennek jogkövetkezményét ő viseli.
- Az alperesnek a perfelvételi tárgyalásig a perfelvételi tárgyalás kitűzésével a bíróság által meghatározott határidőn belül lehetősége lesz a felperes válasziratára a viszontválaszt előterjeszteni (új Pp. 189. § (4) bek.).
- A fél (alperes) köteles gondoskodni arról, hogy a perfelvételi tárgyaláson tény- és bizonyítási kérdésekben személyesen vagy képviselője útján nyilatkozatot tudjon tenni (új Pp. 189. § (6) bek.). Az alperes személyes jelenlétének a perfelvételi tárgyaláson azért is jelentősége lesz, mert ha a felperes sincs jelen vagy a felperes jelen van, de az alperes a tárgyalást elmulasztotta, és a jelen lévő fél nem kérte a tárgyalás távollétében történő megtartását, a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti (új Pp. 190. § (1) bek.). Az alperes perfelvételi tárgyaláson való jelenlétének abból a szempontból is jelentősége lesz, hogy észrevételt tudjon tenni a bíróság jogvita szempontjából lényeges nyilatkozatokat tartalmazó összegzésére (új Pp. 191. § (1) bek.). Az alperes perfelvételi tárgyaláson való jelenléte mellett fokozott jelentősége lesz a felperes (felperesi /jogi/ képviselő) perfelvételi tárgyaláson való jelenlétének, hiszen miatta, az ő keresetindítása miatt kerül sor a tárgyalási határnap kitűzésére, másrészt így lesz lehetősége közvetlenül nyilatkozni az alperes által felhozott tényekre, körülményekre.
- Ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy a perfelvételt perfelvételi tárgyalás mellőzésé-

[19] A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 4. §-hoz fűzött részletes indokolás.

[20] A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata. (szerk.: Wopera Zsuzsa) Második, átdolgozott kiadás, Budapest, Wolters Kluwer Kft. 2017., 304.

[21] Wopera, 2017, 157-158.

vel kívánja lezárni, továbbá egyidejűleg a) a felperesnek kézbesíti az írásbeli ellenkérelmet, b) figyelmezteti a feleket a perfelvétel lezárásának következményére, és c) tájékoztatja a feleket, hogy ha ezt bármelyikük tizenöt napon belül írásban kéri, perfelvételi tárgyalást tart (új Pp. 197. § (1) bek.).

- Az alperesnek az új Pp. szerint is – hasonlóan az 1952. évi III. törvényhez, csak más elnevezés alatt – lehetősége lesz az írásbeli ellenkérelem mellett, viszontkereset-levelet, és beszámítást tartalmazó iratot is előterjeszteni. Ha az alperes írásbeli ellenkérelmet és viszontkereset-levelet is előterjeszt, a beszámítást tartalmazó iratot legkésőbb ezzel egyidejűleg kell a bíróságra benyújtania (új Pp. 209. § (1) bek.).
- „A felperes a jogállításával – az érvényesíteni kívánt jog jogszabályszerű megjelölésével – kijelöli azt a jogszabályt, melyet a bíróságnak alkalmaznia kell a per elbírálása során. A felperes a jogállításával kifejezetten az érvényesíteni kívánt jog jogszabályi előfeltételeit is kijelöli... Ha viszont az alperes nem vitatja a felperes tényállításait, akkor a bíróság a releváns jogszabályhelyet nem fogja alkalmazni, a törvényi tényállási elemek teljesülését nem kell vizsgálnia – pl. ha alperes nem vitatja a szerződés létrejöttét, akkor a bíróság ennek ténykérdéseit hivatalból nem feszegeti.”^[22]

IV. AZ ALPERES PERBELI POZÍCIÓJA AZ ÉRDEMI TÁRGYALÁSI SZAKBAN

Az érdemleges tárgyalási szakaszban a peres felek nyilatkozatai már rögzültek, megállapításra kerültek a bizonyításra szoruló tények.^[23]

- Az érdemi tárgyalási szakban a bíróság a jogvitának a perfelvétel során meghatározott keretei között bizonyítást folytat le, és eldönti a pert (új Pp. 214. § (1) bek.). *A fél (alperes) az érdemi tárgyalási szakban csak e törvényben meghatározott esetben tehet vagy változtathat meg perfelvételi nyilatkozatot* (új Pp. 241. § (2) bek.).
- *A perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően a kereset, viszontkereset vagy beszámítás megváltoztatásának az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig, törvény eltérő rendelkezése hiányában, jogszabályban* (új Pp. 215. § (1) bekezdésében) *meghatározott esetekben van helye.*

[22] Wallacher, 2017, 535.

[23] A kézirat leadásának időpontjában a szerző számára egyelőre még nem áll rendelkezésre sok olyan gyakorlati példa, amely tapasztalati tényként szolgálhatna az új Pp. szerint lefolytatásra kerülő polgári peres eljárás érdemleges tárgyalási szakaszáról.

- A fél (alperes) eljárás-támogatási kötelezettsége nemcsak az eljárás koncentrált lefolytatásának előmozdítását, hanem a jelentős tények állítására, és az alátámasztásukra szolgáló bizonyítékok rendelkezésre bocsátására vonatkozó törvényi kötelezettséget is jelent (új Pp. 4. § (2) bek.). Ez a kötelezettség mindkét félre vonatkozik, és mivel ugyanazon eljárási kötelezettség vonatkozik a felperesre és az alperesre egyaránt, kijelenthető az ügyfelek egyenjogúsága, egyenrangúsága, egyenlősége, amely törekvés – elvben és a jogalkotó következetes szándéka szerint – az eljárás bármely szakaszára irányadónak tekinthető.
- Az új Pp. is a szabad bizonyítás elvét követi (új Pp. 263. § (1) (2) bek.), amely azt jelenti, hogy a bizonyítékok köre nincs egzaktan meghatározva, azaz bármilyen – jogszabályban meghatározott bizonyítási eszközön kívül más – egyéb bizonyítási eszköz is felhasználható lesz a perben. Az alperes perbeli stratégiája vonatkozásában annak lesz jelentősége, hogy az alperes az eljárás perfelvételi szakaszában már felépítette-e, előre látóan megtervezte-e már az érdemi védekezését annyiban, hogy látja-e előre, hogy mely tényt (tényeket), milyen bizonyítékkal (bizonyítékokkal) kíván alátámasztani, milyen bizonyítási indítványt kíván előterjeszteni. *Ha az alperes számára a bizonyítandó tény és a rendelkezésére álló bizonyítási eszköz megfelelő időben kirajzolódik, a bizonyítási indítványát is tudatosan és célzottan fogja tudni előterjeszteni.* Az új Pp. szerint, ha jogszabály eltérően nem rendelkezik, a fél megbízása alapján eljáró szakértő (magánszakértő) által készített szakvélemény (magánszakértői vélemény) benyújtását indítványozhatja (új Pp. 302. § (1) bek.). Az alperes számára is új eljárásjogi eszköz, további „fegyver” lehet a perbeli eszközök tárházában a magánszakértői vélemény beszerzése és benyújtása.^[24] „A Pp. újításaként a magánszakértő és a kirendelt szakértő szakvéleménye között a bizonyító erő szempontjából nincs különbség. A magánszakértő ugyanabból a 2016. évi XXIX. törvény az igazságügyi szakértőkről (Szaktv.) által meghatározott személyi körből kerülhet ki, mint a kirendelt szakértő. A képesítési, fegyelmi, etikai vagy büntetőjogi szabályok ugyanúgy vonatkoznak a fél megbízottjaként eljáró szakértőre, mint a kirendelt szakértőre. Erre figyelemmel nem tarthatók fenn és nem tekinthetőek irányadónak azok a döntések, amelyek szerint a magánúton beszerzett szakvélemény nem bizonyítékként, hanem csak a fél álláspontjaként vehető figyelembe (BH.1992.270., BH.1996.102., BH2004/59.)”.^[25] A magánszakértői vélemény új Pp. alapján történő perbeli felhasználásával kapcsolatban „nem hagyható figyelmen kívül, hogy az új Pp. normaszövege továbbra is bizonytalanságokat okozhat, mivel konkrétan nem viszonyítja egymáshoz valamennyi magánszakértő és a perben kirendelt

[24] A szakértő új Polgári perrendtartásban előforduló új szerepéről lásd: Parlagi, 2014, 509-524.

[25] Bartal, 2018, 321.

szakértő perbeli szerepét és bizonyítékként való értékelhetőségének egymáshoz való viszonyát. Így kérdéses, hogy a bíróság hogyan jár el helyesen és a jogszabálynak megfelelően abban az esetben, amennyiben egy – nem abírószághengedélyealapjánélőterjesztett–magánszakértőivélemény, valamint a bíróság által kirendelt szakértőivélemény egymással ellentmondásos.”^[26] A jogirodalomban a szakértőiv bizonyítással kapcsolatban kifejtett álláspont szerint: „az új Pp. a szabályozási hiányt pótolva olyan rendszert rögzít, amelyben a magánszakértő és a kirendelt szakértő szakvéleménye között a bizonyító erő szempontjából nincs különbség. Az eljárásjogi törvény nem tesz különbséget a szakértő személye vonatkozásában sem, a magánszakértő pontosan ugyanabból a – Szaktv. által meghatározott – személyi körből kerülhet ki, mint a kirendelt szakértő. Sem az új Pp., sem a Szaktv. szabályai alapján nincs különbség a magán-, illetve kirendelt szakértő között a perbeli jogok és alapvetően a perbeli kötelezettségek tekintetében sem. Az új Pp. a magánszakértővel szemben megfogalmaz ugyan többletkötelezettségeket a 303. §-ban, de azok is azt szolgálják, hogy a magánszakértőivélemény alapja ugyanúgy valamennyi releváns perbeli adat legyen, mint a kirendelt szakértő szakvéleménye esetében.”^[27] Az az eredmény, hogy az alperesnek magánszakértőivéleményt kell benyújtania az állításai igazolására, *a professzionális keresetindítás és pervitel létét feltételezi, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy a fél nem nélkülözheti a szakmaiságra és a nyilatkozatok koncentráltóságára épülő új Polgári perrendtartásban a jogi képviselő (ügyvéd, pártfogó ügyvéd) közreműködését.* A járásbírószághi szinten az új eljárásjogi kódex nem vezeti be az ügyvédkényszert, de a fél gyakorlatilag könnyen abban a helyzetben találhatja magát, hogy jogi képviselő nélkül – feltételezéseink szerint – nem tud érvényt szerezni olyan mértékben perbeli igényének, a perbeli jogai érvényesítésének, mint ahogy ő szeretné.^[28]

IV. KÖVETKEZTETÉSEK

Az új Polgári perrendtartásnak a Kormány által 2015. január 14-én megtartott ülésén elfogadott koncepciója több követendő szabályozási célt és szabályozási elvet fogalmazott meg. Az új Polgári perrendtartás Kormány által támogatott koncepciója szerint: „a gyors és hatékony eljárás biztosításában fontos szerepet játszik *a megfelelő alapelvek rögzítése, az osztott perszerkezet és a bemeneti szintek sajátosságaira tekintettel kialakított perrendi szabályozás*”.^[29] Ezek a szabályozási elvek alapve-

[26] Árok - Kőműves, 2017, 145.

[27] Nagy, 2018, 7.

[28] A hivatkozási pontban közölt gondolat az új Pp. hatályba lépése és gyakorlati alkalmazása előtt természetesen csak hipotetikus természetű.

[29] <http://www.kormany.hu/download/f/ca/30000/20150128%20Az%20C3%BAj%20polg%C3%A1r%20perrendtart%C3%A1s%20koncepti%C3%B3ja.pdf> (II.1. 9. o.) (2017. december 7.)

tően befolyásolják az alperesi ellenkérelem és az alperes bizonyítékainak előterjesztését is a járásbírói és törvényszéki szinten sorra kerülő polgári (peres) eljárásokban is. Az új Pp.-ben az osztott perszerkezetben a perfelvételi és érdemleges tárgyalás elkülönítése esetén az alperes e tekintetben való mozgástere is jól behatárolható lesz. *Az új Pp. szerinti eljárásjogi alapelvek az alperesre vonatkozóan, az érdemi perbe bocsátkozását követően már ugyanolyan kötelező jellegű parancsoló szabályok, mint ahogy azok a felperesre is irányadók. Az alperes eljárásjogi cselekményeinél a járásbírói szinten, ahol a jogi képviselő közreműködése nem kötelező, nagy valószínűség szerint felértékelődhet a jogi képviselő perbeli szerepe. „A polgári jogviták a korábbiakhoz képest lényegesen bonyolultabbá válnak, így a felperes részéről a megalapozott igényérvényesítés, alperesi oldalon pedig az eredményes védekezés többnyire olyan jogi szaktudást igényel, ami nélkülözhetetlenné teszi a fél jogi szakember közreműködésével történő eljárását. A felek percselekményeinek szakszerűsége nagymértékben elősegítheti mind a hatékony igényérvényesítést, illetve jogvédelmet, mind az azzal szembeni védekezést, továbbá a perek ésszerű időn belüli befejezését.”*^[30] Az alperes – jogszabály által lehetővé tett – perelhúzó magatartását, az eljárás ésszerű határidőn belül befejezésére vonatkozó szabály áthágását, akár az érdemi ellenkérelem előterjesztésekor, a korábbi jogszabály által közvetlenül nem tiltott későbbi nyilatkozat megtételekor, a jogalkotónak minden lehetséges eszközzel meg kell gátolnia. *Ez az alperesi magatartás a polgári (peres) eljárásban álláspontunk szerint következetes és egzakt jogalkotással és határozott tárgyalásvezetéssel megakadályozható lesz. Az eljáró bíró határozott tárgyalásvezetéséhez hozzá kell, hogy tartozzon Novák István definíciója alapján a) a peranyag ismerete, b) a perben felmerülő kérdések elbírálásához szükséges joganyag ismerete, végül az is, hogy c) „a pervezető bíró olyan cselekvés-ismerettel rendelkezzen, amely a per célszerű – tehát a stratégiának és taktikának megfelelő – vezetését, irányítását szolgálja.”*^[31] Másrészt az új Pp. gondolati logikája, amely az eljárás szakaszait elkülöníti, a felek nyilatkozatait időbeli keretekhez köti, kevésbé fog teret biztosítani az érdemi határozat meghozatala előtti tárgyaláson az alperes (vagy a felperes) további bizonyítási indítványának előterjesztésére (kereset-, illetve viszontkereset-változtatásnak, módosításnak). A „professzionális pereskedés” meghonosítására irányuló állami elhatározás, a nyilatkozatok határozott, egyértelmű formában, módon és megfelelő időben való „elővezetése”, benyújtása a bíróságon, az alperesi oldalon is – járásbírói szinten – a jogi képviselővel való eljárás irányába mozdíthatja el a hazai polgári (peres) eljárást. *A felek eljárás-támogatási és a bíróság közrehatási kötelezettsége, az ezzel kapcsolatos aktív és tevőleges szerepe is azt a jogalkotói törekvést (állami érdeket) igyekszik általánossá tenni, hogy az eljárásban érintett mindhárom fél (felperes, alperes, bíróság) közös felelőssége az eljárás – tárgyahoz képest és lehetőség szerinti – gyors és időszzerű lefolytatása, befejezése.*

[30] Réti, 2017, 478.

[31] Novák, 1998, 400.

IRODALOM

- *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal* (2013) (szerk: Vékás Lajos) Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest.
- *A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata* (2017) (szerk.: Wopera Zsuzsa) Wolters Kluwer Kft., Budapest.
- *Az új Polgári perrendtartás koncepciója* (2015). A Kormány 2015. január 14. napján megtartott ülésén elfogadott Koncepció.
- A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez fűzött általános és részletes miniszteri indokolás.
- 59/1993. (XI.29.) AB határozat.
- <http://www.kormany.hu/download/f/ca/20%20150128/30000Az%20%C%3BAj20%20polg%C%3A1ri20%20perrendtart%C%3A1s20%20koncepci%C%3B3ja.pdf> (II.1. 9. o.) (2017.12.07.)
- Árok Krisztián – Kőműves Barbara (2017): Eljárásjogi science fiction, avagy a magánszakértő mint tanú a polgári perben. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 3. szám, 141–145.
- Árva Zsuzsanna (2012): *elektronikus Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez*
- Bartal Géza (2018): Magánszakértői vélemény az új Pp.-ben. *Magyar Jog*, 65. évf. 6. szám, 321–326.
- Földi András (2001): *A jóhiszeműség és tisztesség elve. Intézménytörténeti vázlat a római jogtól napjainkig*. ELTE ÁJK, Budapest.
- Gáspárdy László (1989): *A polgári per idődimenziója*. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Nagy Adrienn (2018): Új jogintézmények a polgári perbeli bizonyítás szabályozásában. *Jogtudományi Közlöny*, 73. évf. 1. szám, 1–8.
- Novák István (1974): *Beadványok a polgári perben*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- Novák István (1998): A polgári pervezetés stratégiája és taktikája. *Magyar Jog*, 45. évf. 7. szám, 398–402.
- Novák István (2006): A polgári peres eljárás perceselexményei – tágabb szemléletben. *Magyar Jog*, 53. évf. 1. szám, 11–16.
- Pákozdi Zita (2017): A perindítás és a keresetlevél szabályai az új Pp.-ben. *Jogtudományi Közlöny* 72. évf. 7–8. szám, 345–350.
- Parlagi Mátyás (2014): A szakérői bizonyítás újraszabályozásának szükségességéről. In: *Egy új Polgári perrendtartás alapjai*. (szerk. Németh János – Varga István) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 527–509.
- Réti László (2017): A megújult képviselői szabályok. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 11. szám, 473–482.
- Szabó Imre (2017): Szakértelem és felelősség. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 9. szám, 373–385.
- Szabó Miklós – Árva Zsuzsanna (2007): A tisztességes eljáráshoz való jog az alkotmányjogász szemével. *Bírák Lapja*, XVI. évf. 2. szám, 43–60.
- Wallacher Lajos (2017): Az osztott perszerkezet bevezetésének közvetett hatásai az új polgári perrendtartásban. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 12. szám, 530–535.
- Wopera Zsuzsa (2017): Az új polgári perrendtartás elvi alapjai. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 4. szám, 153–161.

Metamorphoses

Kijevi vasárnap (2014)